

Сведоци смо појаве на светској глобалнополитичкој сцени групе земаља названих БРИКС, тј. Бразил, Русија, Индија, Кина и Јужна Африка. Не треба много доказивати да би се видело да су те државе стање знатно повећање важности у међудржавним односима достигле захваљујући увођењу тржишног начина привређивања и раскидом са дотадашњим тзв. социјалистичким начином привређивања, при чему је у Бразилу и Индији то био више специфичан нетржишни начин привређивања а у Кини и Русији заснован на Марксизму-Лењинизму. Може се рећи да је то неповратан процес и да се више никада неће точак повести враћати на старе облике привређивања, поготово не у државама где је нова организација економије донела толико промена боље и избацила их у орбиту оних држава које се питају и највероватније ће се све више питати, а и чије ће се мишљење и став уважавати.

Како је до овога дошло се мање-више зна, остаје да се даље анализирају ови процеси и утврди како и колико ће имати утицај на устројство и живот држава и уопште друштва где се ти процеси одвијају. Неке од тих процеса ћу покушати да накратко опишем, сматрајући их најважнијим, при чему имам утисак да се код нас на некада врло важним местима неке друштвене појаве и процеси погрешно тумаче и да није схваћена суштина и дубина промене која је дошла са тржиштем и приватном својином, а да је демократија у томе ипак другоразредна појава (што нпр. у Саудијској Арабији сигурно разумеју врло добро, у Кини поготово). Заправо се западна цивилизација не може спознати и објаснити без основних знања о тржишту и последицама које оно ствара на целокупни друштвени живот. Они који Западну цивилизацију изједначавају са декомкратијом уместо са тржиштем су опасност за ову државу, тим већу што им је виши положај у политичкој структури државе.

СВОЈИНА, Новац, Тржиште – Познато је да су још стари Кинези измислили новац, и да је он познат и користи се од давнина. Дакле, не може се приписати западној цивилизацији да је она изумела новац, иако ће се данас много причати о томе да западна цивилизација почива на новцу. Вероватно се може рећи да је онај које први побоо колац у земљу и рекао „ово је моје“ највероватније био неко са запада (и „највећи непријатељ човечанства“ према неком познатом социологу француског потекла) и да је то један од темељних, а рекао бих и највећих достигнућа западне цивилизације. У сваком се уставу било које западне државе штити имање својине и она сама, баш као „бели медвед“, ту нема изузетака нити неозбиљности нити двојбе. Биће да су комунисти сви одреда толико омражени на западу јер су се дрзнули да дирну у најтемељнију „тековину“ западне цивилизације – својину. Све остале политичке групације и покрети су до неке мере ОК (десни, леви, фашисти, нацисти...), јер не „бакћу“ се углавном са својином, али

они који то чине – „комуњаре“ – смртни су непријатељи. Тржиште се са својом сада већ врло развијеном и компликованом структуром и устројством јавља као облик организовања који омогућава да власници својине могу да са њом раде по својој вољи, и излажући се већем или мањем ризику, буду у прилици да јој својом иницијативом и умењем повећају или умање вредност. Наравно, ништа на овом свету што је људско дело није савршено, па није ни тржиште, мада ће се често чути супротно, тј. да ће увођењем тржишта и тржишног начина привређивања у тој и тој земљи потећи „мед и млеко“ а сведоци смо да то није случај. Мора се рећи да постоје и државе које имају тржишну привреду и приватну својину али су сиромашне, или боље речено да је већина становништва сиромашна а само мали број људи (власника) је богато. Свуда где влада капитализам је ова појава изражена, негде мање а негде више, и мање се примећује само ако су разлике између сиромашних и богатих мање изражене тј. сиромашни део има већи „стандард“ па је задовољан и ћути. Друштво се дели на Власнике (својине) и Упосленике који раде код и за Власнике (они који раде за државу су нека међу-група, и имају својих специфичности, у принципу нигде нису довољно бројни да озбиљније поремете ову поделу). Прави се такво друштвено устројство да се углавном и претежно сав друштвени живот одвија тако да од тога неки Власник има користи од тога, тј. увећава своју својину (капитал). Упосленици раде за Власнике и добијају плату која је мања од зараде коју остварују Власнику, а раде зато што је то интерес Власника. У Србији, са садашњим стањем свести о тржишној економији већина упосленика то не зна: многи ће рећи да „зарађују“, да имају добру плату, не знајући да раде зато што неко други то хоће (тј. да је њихов интерес другоразредне важности) и да свом Власнику зарађују сигурно вишеструко више него што им је плата.

Упосленици раде за Власнике и добијају плату која је мања од зараде коју остварују Власнику, а раде зато што је то интерес Власника.

Новац са својом појавношћу каквом је ми видимо заправо је исход тржишног начина привређивања односно организовања друштва те последица које то собом носи.

Оно што смо до сада звали „капитализам“ је заправо мањи (а најстарији) део онога што је данас тржишна цивилизација, боље речено њен подскуп, и синоним је за Запад.

За подсећање, новинар Политике Бошко Јакшић у свом тексту „Доларска квота демократије“ од 29. 7. 2007. године каже: „Читава теорија о готово симбиотској вези капитализма и демократије гради се на веровању да ће растуће богатство створити стабилну средњу класу која ће се, као кључни социјални амортизер друштва, борити за

личне слободе и политичку моћ. Чак се прецизно одређује граница: то се догађа када доходак по глави становника дође на између 6.000 и 8.000 долара годишње. Ауторитарни режими „азијских тигрова“ попут Сингапура или Малезије користе се као изузеци који потврђују правило.

Да ли има демократије испод ове доларске квоте?“

ТЕХНИЧКА ЦИВИЛИЗАЦИЈА – све што је производ на тржишту има своју цену (коју одређује власник), било да је материјалне или нематеријалне природе. Друго, има своје техничке особине, будући да је углавном материјалне природе или се (ако је нематеријалне природе) може мерити или описати његова употреба или утицај на човеков живот. Треће, сваки тај производ има своју емоционалну појавност, односно како и колико ће се потенцијалном купцу у општем случају допасти.

За трећу особину производа власници ангажују (између осталих) психологе који треба да помогну да неки производ буде свидљив и привлачан купцу. За оно друго, слично је правило у погледу стручности: да би се било шта произвело мора да постоји неко са знањем и умењем да то направи, односно неко ко је технички образован. Данас смо сведоци да је то знање и умење техничке природе и да је јако високе разине као и да се увећава страшно брзо, али и да се добро плаћа на тржишту радне снаге.

Ако је социјализам тј. његова идеолошка основа марксизам (између осталог) био „научни поглед на свет“, онда је тржишни облик привређивања „примењено-научни поглед на свет“, јер шта је техника него примењена наука а користи се масовно да би се производило (и профитирало).

По природи ствари власници теже да остварују што већу зараду и увећавају својину, а то се може постићи применом науке (тј. технике) у производњи добара разних врста. Што је примењено техничко знање веће, већа је цена тог производа и последично профит власника. Оно што се производи постаје део људске свакодневнице, нешто што људи користе у свакодневном животу да задовоље разне потребе али што их осим тога окружује и чини њихову животну средину. Та животна средина се састоји од претежно материјалних добара и умногоме се разликује од њихове природне (биолошке) средине. Све више се људи рађа, живи и умире у средини која је сасвим другачија од оне у којој је човек настао као врста, темељно мењајући људско постојање. Свест тј. знање које човек у таквом окружењу стиче и има су сасвим другачије од оних које би имало у природној

Тезе о тржишној цивилизацији

Пише: Горан Вељковић
петак, 19 август 2011 07:06

средини, тј. нетакнутој природи. Такође је битно приметити да то техничко окружење такође има и своју цену, која постаје најопштији атрибут који описује све оно што чини свакодневно окружење човека.

Дакле, битна особина тржишне цивилизације је њена технизираност, али и тежња ка што већој технизираности, као последица могућности да Власници остваре велике зараде. Стога се може рећи да је оваква цивилизација истовремено и ТЕХНИЧКА ЦИВИЛИЗАЦИЈА, као и да познавање употребе све савршенијих техничких производа постаје свакодневна потреба човека. До данашњих дана се та техничка производња односила на производњу материјалних добара (у условима тржишне економије), зато се понекад и каже да је оваква каква јесте наша цивилизација материјална, при чему се током времена та материјалност квалитативно мења као последица тежње групе људи (Власника) да повећају профит и све већег људског знања које се тада ствара. Зашто су богате западне државе богате – зато што производе технику!!

Али се намеће и питање које одређује судбину појединца у таквом друштву – да ли је слободан човек који није економски слободан?? Која је то слобода човека који колико сутра може да изгуби посао и остане без могућности да настави да отплаћује кућу или кола, тј. просто речено остане на улици без ичега?

Битна особина тржишне цивилизације је њена технизираност, али и тежња ка што већој технизираности, као последица могућности да Власници остваре велике зараде.

МЕДИЈИ – Брза промена техничких (тј. примењенонаучних) знања имају за последицу и промену техника којим настају уметничка дела, много више него је то случај у прошлости. Такође, темељно се мења и начин на који човек бележи, преноси и чува информације разних врста, а количина тих информација постаје све већа. Најпре писменост на хартији, па дуго после тога пренос гласа, па филм, затим појава телевизије која из темеља мења начин на који човек учи тј. сазнаје о свету и животу око себе. Самим тим ствара се могућност да човек сазнаје о спољном свету онако како неко хоће да му тај свет представи, а не онакав какав је заиста. Могућности манипулације су постале огромне, рекао бих неслућене. Телевизија заузима врло важно место у нашем свакодневном животу, са изгледом да ће Интернет у скоријој будућности да преузме првенство што прети да из темеља промени начин сазнавања информација и деловање

на наша (људска) чула. Зар појава праћења, откривања и кажњавања педофила то не говори?

Али и медији су нечије власништво, и онај (нпр. држава) који има јаче, веће и организованије тржиште може да има већи утицај на купце (или нације, друге државе ...).

У повести је познат случај римског освајања Грчке, када су војнички јачи Римљани освојили Грчку али су потом културно јачи Грци преузели примат и направили велики утицај на Римљане. Данас то не би било могуће, јер онај ко осваја у принципу има и јаче тржиште, са већом производњом културних добара па он утиче на освојеног.

ТРЖИШНА КУЛТУРА У друштву где је друштвени живот организован углавном тако да неко на томе заради паре, једноставна је ствар да су и производи културе такође нечије власништво и да имају своју, пре свега тржишну, цену. Какав је интерес Власника културних (тј. практично свих производа те врсте) производа? Па да заради паре, врло једноставно. Зато ће већина (огромна) тих и таквих производа бити направљена тако да свом власнику врати уложено и донесе зараду, тј. новац. Ти производи немају први и главни задатак да пошаљу уметничку поруку, да буду хумани или да изазову осећање лепог: они имају главни задатак да врате уложене паре. То је задатак који им намеће начин на који ће бити направљени. То пре свега значи да такво уметничко дело мора да повлађује и „погоди“ укусу могућег купца, претварајући се све више у забаву чије су границе (пре свега моралне) укуса и некуса одређене одговарајућим законима, као и сваком другом производу. Сувисле су расправе да ли је у тржишној цивилизацији нешто „кич“ или уметност, далеко је умесније расправљати о томе да ли је неки уметнички производ забава или не. Али само по себи то није довољно за објашњење, јер се треба питати о судбини „потрошача“ такве културе. Како на њих утиче таква култура и које су последице?

Као и увек када је питању продаја, испитивање тржишта и начина оглашавања производа се изузетно пажљиво проучава јер то има ко да финансира (компаније, „бизниси“ или можемо да кажемо – Власници) с обзиром на то да од продаје непосредно зависи повећање зараде оних који испитивање плаћају. Оно што важи за било који производ се примењује и у култури. У најопштијем случају, сви људи (без обзира на веру, нацију и боју коже) су под један сексуална бића, сви људи под два морају да једу и сви људи под три пуно воле да слободно време проводе опуштено и забављајући се. На основу ова три „једноставна“ (уз још неколико мање важних) закључка се праве културни производи и продају, а примера за такав приступ има безброј. Укључите ТВ апарат и

погледајте филм, послушајте неку песму и одмах ће све бити јасно: увек ће неки од три (сексуалност најчешће) елемента бити присутан и објашњавати разлоге популарности посматраног „уметничког“ дела. А сличан се закључак може извести и за литературу.

Суштинско је питање како таква врста културе утиче на обичног човека и његов морал, вредносне закључке ... заправо целокупан живот.

Још у старом Риму се знало за правило „хлеба и игара“ као нечему што је суштина доброг владања и останка на власти. У капитализму је ово такође добро познато али је доведено до савршенства, између осталог и због тога што се тако (кроз забаву) зарађују паре, постоји савршени слуб интереса Власника и политичара. „Но биз тхан сховбиз“ („нема бизниса какав је шоубизнис“) је изрека која је у Америци одавно позната и често коришћена. А познато је такође да: „према Family Safe Media, ... порно индустрија зарађује више новца него највеће технолошке компаније заједно, укључујући Microsoft, Google, Apple и Amazon.“

НАТАЛИТЕТ – Аутору ових редова није познато да иједна замља Запада (ЕУ, Јапан ...) има позитиван природан прираштај становништва. Не само то, већина европских народа је доста стара и Европа ће за неко не тако далеко време имати проблем старе популације. Наравно, познато је и како развијене замље тај проблем решавају: имиграцијом, тј. увозом радне снаге, уз све проблеме које са собом то носи. Нико не решава суштину проблема, тј. разлог зашто долази до пада наталитета који је системске природе, и логична је последица уређења друштва западних земаља. Који је главни разлог таквог пада наталитета? Зашто се ништа системски не предузима да се овај проблем реши а и зашто оно што се предузме само ублажава проблем али га не решава? Главни разлог за белу кугу западне цивилизације је тај што је тај друштвени систем направљен да се неко обогати улагањем својих пара а не да би се нека нација биолошки обнављала, односно појединачно је однело превагу над општим. Такође, не мање битно је да људи живе под утицајем тржишне културе која их полако али сигурно усмерава ка уживањима разних врста (пре свега сексуалним), тј. од оних вредности која су општедруштвено пожељна ка оним која су појединачно примамљива због личног уживања и задовољства. Човек више није богочовек (какав је за Цркву тј. хришћанство), није више ни уважени припадник нације или „градитељ и бранитељ“ социјализма са својим врло уваженим културним потребама. После хиљада година људске цивилизације, он је напосто „његово височанство купац(упосленик)“, и то му је најважнија улога(е). Али је тада његова сексуалност, потреба за храном и жеља за забавом, те лагодом и опуштеношћу нешто што избија у први план и постаје изузетно важно. Парадокс је да никада људска цивилизација није живела у напреднијој техничкој средини а да се кроз културу и већи део медија људима обраћа на врло под-људски начин, готово животињски.

Наравски, ово би све било „прихватљиво“ када би конкуренција била са истим проблемима. Међутим за сада ни Кина ни Индија не показују знаке демографског замора: уместо да праве повест и паре, до сада су правили децу, што је испала добитна комбинација (човек ипак не може да побегне од своје биологије... а нажалост „конкуренције“, онда су се сетили да могу да почну да праве и паре ....).

Демографски проблем је суштинскије и сложеније природе него што је то нпр. питање о алтруизму или егоцентричности људи уопште.

Онога тренутка када је процес првобитне акумулације капитала завршен, завршено је и време када је друштвени живот још увек организован тако да је жена та која рађа а да та њена улога није била озбиљније угрожена (то имамо и данас у многим државама света које нису индустријализоване, уосталом не треба да идемо даље од Косова). После првобитне акумулације капитала, најважнија улога и мушкарца и жене у друштву је да морају да раде да би власницима зарадили паре а себи (и евентуално својој деци) друштвено-природни опстанак. Нови јак подстицај таквом стању је дала појава телевизије, сада главном алату ширења утицаја тржишне културе, која је проблеме рађања још више заострила и повећала. Који је то друштвени чинилац данас који се залаже за све оне вредности које величају брак (а не секс, као у ТВ серији „Секс и град“) и имање деце (а не промену партнера, као у ТВ серији „Секс и град“)? Вероватно би се могли да наброје на прсте једне руке ...

Сигурно је да полако али незауостављиво тржишна цивилизација постаје „отров за нацију“ и полако је уништава. Уз константно уништавање природних ресурса и загађења природне околине, можемо рећи да је природа капитализма данас таква да сигурно биолошки уништава и човека и природну околину у којој је он настао и обитава.

Демографски проблем је суштинскије и сложеније природе него што је то нпр. питање о алтруизму или егоцентричности људи уопште.

Да цитирам Срђу Трифковића, који у „Геополитици“ број 13 (22.12.2003, страна 10) каже за наталитет (Европе): „Демографски колапс Европљана само је симптом њихове болести, а не само болест. Од те болести болују и Срби, као и сви њихови суседи уз нимало случајан изузетак муслимана у Босни и Рашкој и Албанаца. Да узрок демографског пропадања Срба и Руса није само (само) у лошем стандарду, доказује чињеница да ни Западњаци са дохотком од дватесетак хиљада евра годишње по становнику не праве децу. Проблем није економске, нити социолошке, већ пре свега моралне и духовне природе. Кључ за преживљавање Европљана налази се у повратку Христу. Ревитализација вере није само пожељна по себи, она представља и егзистенцијално питање првог реда“ Не могу да не приметим овом приликом да ни Кина ни Индија нису хришћанске државе али да имају позитиван наталитет. Ипак бих закључио да ово „духовно и морално“ треба схватити општије, тако што нпр. Кинези имају култ велике породице и одржали су наталитет и у време када су имали судску забрану да породица има више од једног детета (а то подразумева сигурно негативан прираштај становништва), на који начин то је посебно питање.

ВОЈСКА – Војска и припадајућа војна индустрија су важан део сваке државе која има тржишну привреду. И пре тржишне привреде је важило правило да јачину једне стране у међудржавним преговорима одређује (уз неке друге чиниоце) број становника и јачина војске, и ту се ништа није променило до данас, само се заострило и појачало.

Професионална војска је пре свега настала зато што власници желе да им се и током ратних сукоба (најчешће „тамо негде“) не регрутују Упосленици у војску, односно да могу да имају непрекидну производњу без обзира на ратна догађања.

Војне технологије су важан подстрекач привредног развоја, јер у њих улаже држава (најчешће), оне се затим ревалоризују кроз тржиште односно продајом на тржишту другим предузећима се враћају уложене паре (поготово извозом). Ово је начин како је срушен СССР, с обзиром на то да су они сваки нови велики успех у изградњи социјализма (свемирски програм, свака нова генерација оружја...) плаћали све већим сиромашењем народа и падом стандарда.

Власници по природи ствари не воле рат у коме могу да изгубе своје власништво. У рат се иде само ако се мора или ако је успех сигуран. Да би успех био сигуран, противник треба да је (довољно) мањи и слабије наоружан, а претходно се врши политичка припрема бирачког тела да би се рат оправдао (а обзиром да иза Власника стоје многобројни Упосленици који раде за њега, ето заједничког интереса). Такав рат онда има свој смисао јер доноси профит.

Принцип по коме се ово ради је мало комунистички – мало фашистички. Хитлер је, између осталог, правдао припреме за рат речима „рад доноси рад“, што и данас важи за многе. Комунисти су били стално оптуживани да „измишљају“ непријатеље да би тако масу држали у покорности, а сведоци смо да је тај принцип усавршен: непријатељ треба да је што мањи и неразвијенији да би се против њега лакше извојевала победа у рату.

УСПЕШНОСТ – Јасно је да су успешни само они који су власници, тј. други људи раде за њих (успосленици). Док на тржишту владају такозвани „вучји закони“, јер „човек је човеку вук“, дотле су односи између држава далеко суровији и од тога. А рецепт за успех и опстанак међу осталим државама у доба тржишне цивилизације је „једноставан“: мора се производити индустријска и високотехнолошка роба и извозити, од тога се постиже стандард и може да се изграде војска и остале институције државе. То са друге стране значи да временом долази до пада наталитета који се компензује увозом радне снаге, али .... Све друго води у пораз, и то повесни, а нације и државе које притом одрже (или зауставе пад) или повећају наталитет ће бити победници.